

**VELIKE LAŠČE – VILLA LASIS JE TRG POSTALA
100. obletnica podelitve trških pravic**

Barbara Pečnik

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Velike Lašče)

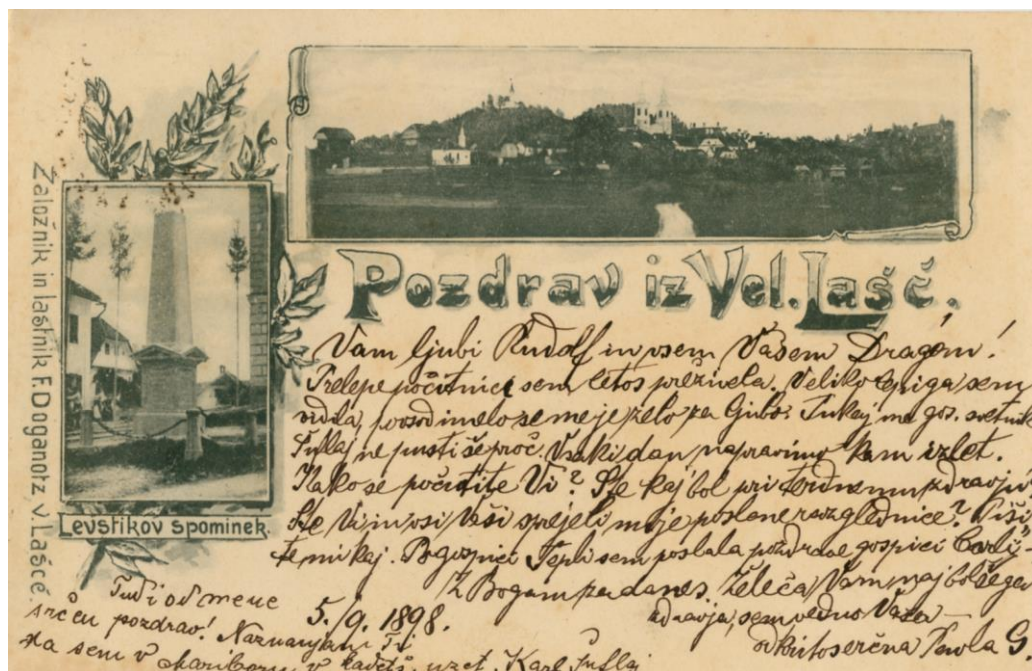
PEČNIK, Barbara

Velike Lašče - Villa Lasis je trg postala [elektronski vir]: 100. obletnica podelitve trških pravic / Barbara Pečnik ; [prevodi arhivskih dokumentov Senta Tehovnik Kolar]. - Butična izd. - El. knjiga. - Velike Lašče : Javni zavod Trubarjevi kraji, 2013

ISBN 978-961-281-050-4 (pdf)

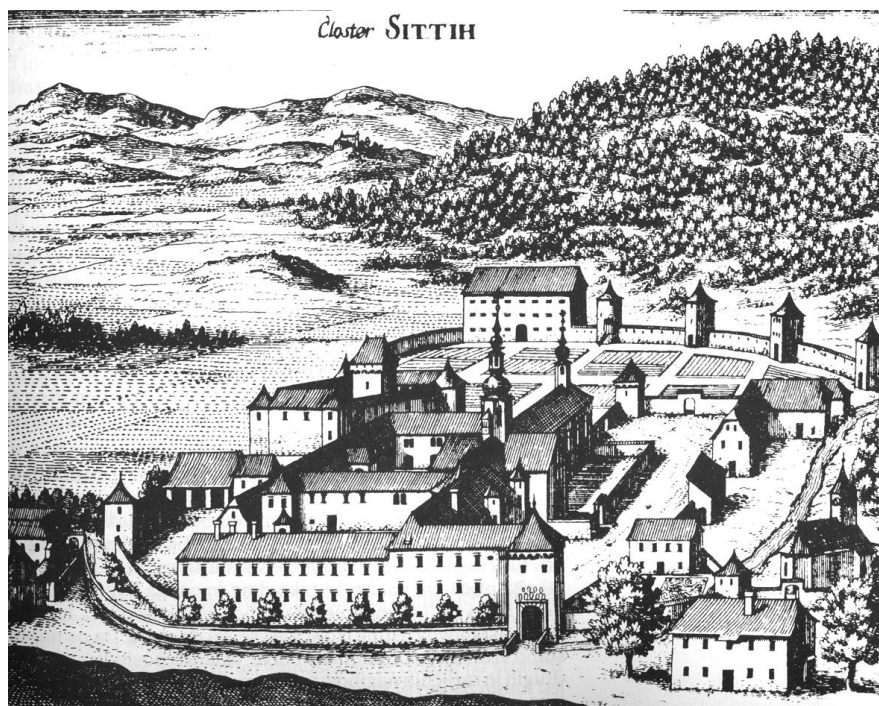
267426048

1. (OGLEJSKI) PATRIARHI IN STIŠKI MENIHI

Velike Lašče, dopisnica, zal. F. Doganotz, Velike Lašče, posl. 5. 9. 1898, hrani NUK.

Velikolaška pokrajina je v srednjem veku pripadala oglejskemu patriarhatu. Patriarhi so imeli velike zasluge za njeno kultiviranje. Izsekavati so jo pričeli s pomočjo stiških menihov, s čimer so na eni strani utrjevali vero, na drugi pa so si zagotovili tudi svetno oblast v teh krajih.

Stiški samostan v Valvasorjevih časih
(Vir: Valvasor 1877, str. 694)

1145 – prva omemba Velikih Lašč

Oglejski patriarh Peregrin, ustanovitelj stiškega samostana (leta 1135/36), je leta 1145 izdal listino, v kateri med dobrotniki stiškega samostana navaja v prvi vrsti gospode Višnjegorske. Ditrih Višnjegorski je samostanu podaril naselbino – pristavo v Laščah. Imenuje jo »villa, quae dicitur lasis ...«.

Beseda »villa« pomeni veliko kmetijo, kakršne so frankovski kralji in drugi cerkveni in posvetni mogočnejši ustanavljali na svojih zemljiščih, da so jim prinašale desetino. Na takih »villah« so dali postaviti več manjših in večjih poslopij za podložnike, med katerimi je bilo najvažnejše tisto, v katerem je prebival nadzornik ali oskrbnik »ville«, t.i. praeceptor. Poleg kmetovalcev so tu bivali tudi razni rokodelci. »Lasis« pa prihaja iz besede lazi, kar pomeni pokrajino, nastalo ob krčenju gozdov.

Na velikolaškem območju so imeli oglejski patriarhi kot vrhovni gospodje dve večji naselbini (villae), eno v Laščah (in Lasis), leta 1230 pa se omenja še »praedium«, t. j. dvorec na Veliki Slevici pri Velikih Laščah. Od tod so stiški menihi izsekavali gozdove in postavljali pristave, iz katerih so se razvijale vasi.

Foto: Niko Samsa

Prvotne Lašče so stale na Selih ob rimski cesti, na kar še danes nakazuje lesen križ na mestu nekdanje kapelice ali cerkvice.

1469. leta so Lašče na Selih požgali Turki. Po tem požigu so prebivalci začeli postavljati lesene koče stran od prometne poti v zaščito gozda (Ščita), na griču, kjer stojijo današnje Lašče – verjetno leta **1470**. V bližini so imeli izvir vode »Pod trnom«, kar je bilo odločilno za naselitev.

1471. leta so po naročilu stiškega opata cerkev obdali s taborom, znotraj katerega je bilo tudi pokopališče. Kako obsežen in visok je bil tabor, ne vemo. Kasneje so hiše začeli postavljati tudi zunaj obzidja (Zazid).

Stiški urbar iz leta 1505:

Naselja, ki so nastala v poznem srednjem veku na velikolaškem prostoru, so bila že takrat krajevno organizirana in povezana s središčnim naseljem Velike Lašče. Po Stiškem urbarju iz leta 1505, ki razvršča stiško posest v sedem okrožij, sodi velikolaška pokrajina v II. okrožje »**Officium ultra silvam**« – **okrožje onstran gozda**. Županstvo Velike Lašče so tvorili kraji Srobotnik, Strmec, Male Lašče in Velike Lašče. Drugi kraji, ki so takrat že obstajali, so spadali pod druga županstva v pokrajini (Poljane, Dvorska vas, Turjak).

2. MED TURJAKOM IN RIBNICO

GRAŠČINSKA GOSPOSTVA

Poleg oglejskih patriarhov in samostana sta velikolaško pokrajino obvladovali dve graščinski gospostvi: Ortenburžani in Turjačani.

Naselniki so svojim gospodom plačevali desetino, slednji pa so v sporazumu z Oglejem na posestvih zidali cerkve in skrbeli, da so ti kraji dobili duhovnike.

Zaradi slabega gospodarjenja in stalne potrebe po denarju (v Stični so mogočno cerkev opremljali z umetninami in povečevali samostan), svoje pa so prispevali tudi turški vpadi in ropanja, je stiški samostan pričel odprodajati svojo posest. Turjačani so že leta 1300 postali gospodarji Slevice.

Leta 1658 stiški samostan proda zadnjo svojo posest v Laščah (Lašče) Ortnečanom, natančneje graščaku Janezu Juriju baronu Lichtenbergu. Teritorialno so takrat Lašče spadale v **Ortneško gildo**, ki je obsegala kar štiri županije z uradi: Poljane, Lašče, Dvorska vas (sem je spadala tudi Rašica) in Runarsko na Blokah.

Stari ortneški grad v Valvasorjevi skicni knjigi ok. 1678. Zagreb, Metropolitanska knjižnica.
(Vir: Stopar 2003, str. 94).

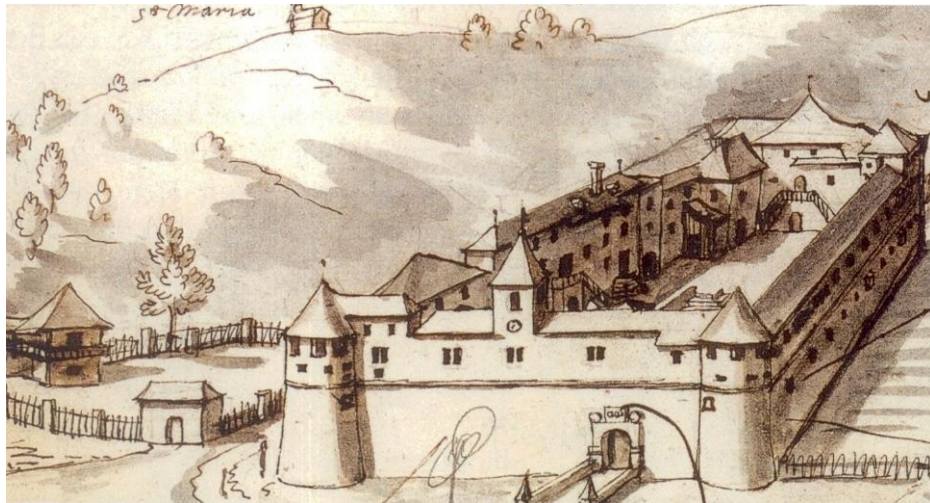
Gilda je pomenila zemljiške dajatve oziroma davščine. Kmetje so oddajali obveznosti kolektivno, zbiral jih je vogt, to je župan.

Najprej je imel vogt za svoje delo 1 grunt zemlje za uživanje, pozneje pa so kmetje zanj plačevali t.i. vogtaygeld – plačilo za vogtijo.

V tem času so bile Lašče izrazito kmečka vas. Takrat je bilo v Laščah 11 gruntov, ki so bili razdeljeni med 30 kmetov. Bilo je še 7 gostačev in dva nestalna mlina, torej 39 hiš in župnišče.

Leta 1749 so Turjačani kupili Ortneško gildo in Lašče so prišle pod Turjačane. Takrat je imela župa Velike Lašče 22 gruntov in je dajala Turjačanom 22 voz sena ali 12gld in 28 krajcarjev v denarju. Le-ti so imeli nad Laščami teritorialni in vogtijski dominium.

Leta 1760 je bil vogt v Laščah Anton Hočevar, na Rašici pa Štefan Juvanec. Vogtaygeld se jima je plačeval polovico spomladi ob Sv. Juriju in polovico jeseni ob Sv. Martinu.

Pogled na grad z vzhoda v Valvasorjevi skicni knjigi (Vir: Stopar 2003, str. 142).

V novem veku so nastale številne občine z rihtarji na čelu, vasi pa so se združevale v geografsko celoto. Vse so bile združene v glavni občini Velike Lašče na čelu z županom.

Notranje avstrijske dežele (Kranjska, Štajerska, Goriška, Koroška ...) so bile del Habsburške monarhije.

3. VLADAVINA MARIJE TEREZIJE IN JOŽEFA II.

Uvedeni so bili naborni okraji – Lašče so takrat spadale pod naborni okraj GOSPOSTVO TURJAK

V dobi cesarja Franca Jožefa II. (1780–1790) je bila vsa dežela Kranjska razdeljena tudi v **davčne občine**, ki so služile odmeri zemljiškega davka in novačenju vojakov. Ta sistem so vzdržali tudi Francozi v dobi svoje okupacije. V letih 1825–26 pa je bil izdelan dokončen zemljiški kataster vseh davčnih občin, preimenovanih v katastrske občine. Centralni zemljiški kataster je imel svoj sedež na sedežu vsakega upravopolitičnega okraja z imenom katastrska uprava. Ta je bila razdeljena na posamezne davčne uprave in le-te v davčne občine. Slednje se nikdar niso skladale s krajevnimi upravnimi občinami. Katastrska uprava pa je služila s svojo katastrsko razdelitvijo tudi vsem sodnim okrajem oziroma njih okrajnim sodiščem za vzdrževanje katastrskih map in zemljiških knjig. Teritorij katastrskih občin se ni spreminjal in je ostal nespremenjen od svoje ustanovitve pa prav do konca 2. svetovne vojne. Bržkone še danes služi državni upravi v iste namene, za katere je bil osnovan.

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787. Zv.2, Ljubljana 1996, sekcija 213, str. 77.

Sekcija 213: Polšeče, Ravnik, Veliki Verh, okolica Novega pota, Lužarji, Dolenje Kališče, Zgonče, Veliki Osolnik, Ponikve, Zagorica, Velike Poljane, **VELIKE LAŠČE**, Ulaka.

Sekcija 204: Gornja Brezovica, Studenec, Staje, Kot, Kremenica, Dobravica, Podgozd, Škrilje, Gorenje in Dolenje Golo, Gornji Ig, Osredok, Krvava peč in Sekirišče, Zapotok in Visoko, Sarsko in Klada, Želimlje, Suša, Pleše, Skopačnik, Turjak, Laperje, Sloka gora, Mali Ločnik, Veliki Ločnik, Gorenji Rogatec, Vrbičje, Vrh nad Želimljami, Gradišče nad Pijavo Gorica, Pijava Gorica, Gumnišče, Glinek, Zalog pri Škofljici, Škofljica, ...

POMEBNI DOGODKI

1260: Turjačani ustanovijo faro v Škocjanu in Ortenburžani v Dobropolju.

1492: Cesar Friderik III. izda krošnjarski patent

1508: rojen je Primož Trubar na Rašici

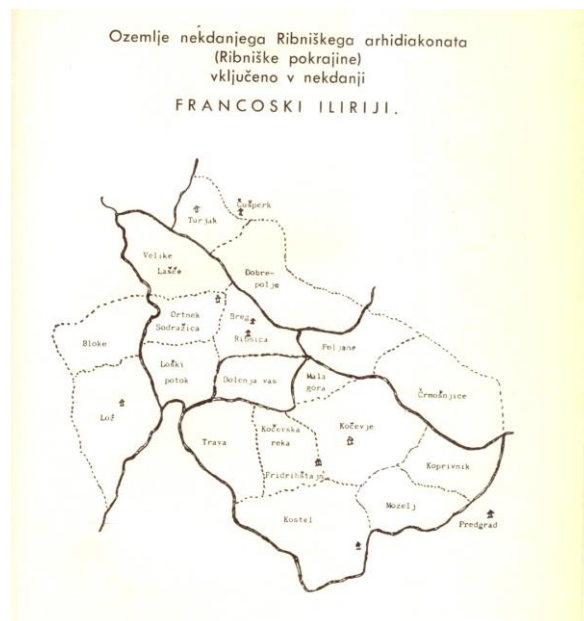
1528: Turki požejo vas Rašico

4. POD FRANCOZI

Velike Lašče, Retje, Podsmreka, zal. M. Hočevar, pred 1910, poslana 1932, hrani NUK.

Do leta 1809 so Velike Lašče spadale pod Turjak, potem pa so prešle pod Ribnico.

(Vir: Skubic, str. 730,731).

V dobi francoske okupacije (1809–1913) je bila vsa ribniška pokrajina vključena v provinco Ilirija. Ribniška pokrajina je v tej provinci obsegala tri kantone, ki so bili razdeljeni na merije (mairies):

- kanton Kočevje,
- **kanton Ribnica – merije (občine ali županstva) Ribnica, Dolenja vas, Loški potok, Sodražica in Velike Lašče,**
- kanton Lož.

Vsak od teh kantonov je imel svoje upravno področje na svojem prejšnjem (fevdalnem) gospostvu. Poleg tega sta bili meriji Turjak in Dobropolje priključeni kantonu Višnja Gora.

V meriji Velike Lašče je županoval Matija Ivanc - Karlovčan, uradnik turjaške gosposčine in oskrbnik na Karlovcih. Imel je več svetovalcev in uradnikov, v Laščah sta to funkcijo opravljala svetovalca Filip in Janez Kožar.

Župan je imel veliko več pristojnosti kot prej:

- vodenje matičnih knjige iz župnišč,
- uvajanje nove matične knjige za vpise.

Uvedli so nov način plačevanja davka, plačevali so s franki (davek → fronki).

Gašperjev soldat ziblje francoskega vojaka

(panjsko končnico hrani Etnografski muzej Slovenije; avtor fotografije: Marko Habič).

Gašperjev soldat iz Dvorske vasi ni hotel dati hrane za francoske vojake, zato je moral sto dni zibati francoskega vojaka. Stoti dan je zvrnil vojaka iz zibke, pa je moral vse spet od začetka. Zraven si je govoril:

Vsaka stvar en čas trpi,

Francoz pa iz zibke ven leti!

Kmet, ki ziblje Francoza in na koncu zibko zvrne, simbolizira nezadovoljno ljudstvo, ki potrpežljivo prenaša vse težave. Ko mu je zadosti, se postavi po robu.

Ukinitev Ilirskih provinc leta 1813

Po prenehanju francoske okupacije je provinca Ilirija ukinjena in vse njeno ozemlje vključeno v Kraljestvo Ilirija kot enota v avstrijsko cesarstvo. Fevdalna gospostva so bila vzpostavljena, edino sodstvo je ostalo izvzeto iz oblasti graščinskih uprav, kar je veljalo že iz dobe cesarja Jožefa II. (od 1790 dalje).

Leta 1844 je bil ustanovljen okrajni komisariat v Ribnici. Glavna občina Velike Lašče se je odcepila od ribniškega ter se priključila turjaškemu okraju.

Leta 1847 se je z gradu Turjak preselilo sodišče v Velike Lašče. Zanj je bilo potrebo zgraditi stavbo. Država ni imela denarja, pa so premožni ljudje gradili in dajali državi v najem. Martin Hočevnar iz Podloga (1810) je imel v zakupu užitnino in je silno obogatel. Zgradil je stavbo za sodišče. Bila je tako obsežna, da je segala do ceste. V njej je bilo okrožno sodišče, politični komisariat (do leta 1850), zemljiška knjiga, davkarija, finančni oddelek in zapori.

3. decembra 1943 je stavba pogorela, ko so partizani uničili belogardistično postojanko. Po vojni je bil obnovljen samo zgornji trakt.

Stara sodnija, trideseta leta 20. stoletja, last. Jože Gačnik, hrani Niko Samsa

Po letu 1848 je bila z nastopom avstrijskega cesarja Franca Jožefa I. ob pomladi narodov za vselej odpravljena stara fevdalna ureditev. Dežela Kranjska je bila razdeljena v nove upravne enote – **politično upravne okraje**, le-ti pa so se naprej delili v manjše enote, v **krajevne občine**.

Velike Lašče so spadale v okvir Okrajnega glavarstva Kočevje, ki se je z vidika sodne uprave delil na 3 sodne okraje: Kočevje, Velike Lašče in Ribnica.

1850:

Leta 1850 je okrajno glavarstvo Kočevje/Bezirkshauptmannschaft Gottschee obsegalo 80 katastrskih občin na področju treh okrajnih sodišč: Kočevje/Gottschee (41 k. o.), Velike Lašče/Grosslaschitz (18 k. o.) in Ribnica/Reifnitz (21 k. o.).

Območje okrajnega sodišča Velike Lašče je obsegalo kraje: Turjak/Auersperg, Kervava Peč/Blutigenstein, Kampilje/Kompale, Velike Lipljene/Grossliplein, Osolnik/Ossolnik, Podgora, Račna/Ratschna, Zagorica/Sagoritza, Zdenska Vas/Sdenskawass, Selo/Selu, Videm/Widem, Cesta/Zesta, Sv. Gregor/St. Gregor, Velike Lašče/Grosslaschitz, Dvorska Vas/Höflern, Lužarji/Luscharie, Volaka/Ulaka, Podpolane/Kleinpölland.

Na podlagi nove upravne in sodne organizacije je v letu 1854 okrajno glavarstvo prenehalo delovati, namesto njega so pričeli delovati okrajni urad Kočevje/Bezirksamt Gottschee, ki je obsegal 31 krajevnih občin, okrajni urad Velike Lašče/Bezirksamt Grosslaschitz, ki je obsegal 11 krajevnih občin in okrajni urad Ribnica/Bezirksamt Reifnitz, ki je obsegal 11 krajevnih občin.

Leta 1867 so se zadeve politične uprave prenesle na okrajni urad v Kočevju, ki je obsegal dotedanje okraje: Kočevje, Velike Lašče in Ribnica, razen občin Račna in Lipljene, ki sta prešli pod okrajni urad v Ljubljani.

V letu 1868 je ponovno pričelo delovati okrajno glavarstvo Kočevje; tako je leta 1869 upravni okraj Kočevje obsegal 39 občin, in sicer v okviru 3 sodnih okrajev: Kočevje (22 občin), Velike Lašče (7 občin) in Ribnica (10 občin).

1890:

SODNI OKRAJ VELIKE LAŠČE: 1646 hiš, 9514 prebivalcev

Občine (7):

Turjak (Auersperg): 492 hiš, 2942 prebivalcev, 65,21 km²

Sv. Gregor (St. Gregor): 292 hiš, 1657 prebivalcev, 29,84 km²

Kompolje (Kompole): 99 hiš, 510 prebivalcev, 11,98 km²

Velike Lašče (Gross Laschitz): 97 hiš, 610 prebivalcev, 9,80 km²

Lužarji (Luscharie): 177 hiš, 1106 prebivalcev, 17,98 km²

Podgora: 200 hiš, 1116 prebivalcev, 18,79 km²

Videm (Widem): 289 hiš, 1573 prebivalcev, 38,54 km²

Leta 1899 se je občina Turjak razdružila v dve samostojni občini: Turjak in Rob. Tako je leta 1900 okrajno glavarstvo Kočevje obsegalo 3 sodne okraje: Kočevje, Velike Lašče in Ribnico ter 42 občin.

1900

SODNI OKRAJ VELIKE LAŠČE: 1706 hiš, 9561 prebivalcev, 192,06 km²

Občine (8):

Kompolje

Velike Lašče (Velike Lašče, Dolnje Retje, Gornje Retje, Srobotnik, Strmec): 99 hiš, 691 prebivalcev, 981 km²

Kraj je imel davčni urad, okrajno sodišče, notarja, cerkev, pošto, pokopališče, železniško postajo in šolo.

Lužarji: 177 hiš, 1075 prebivalcev, 17,88 km²

Podgora: 210 hiš, 1119 prebivalcev, 18,84 km²

Rob: 211 hiš, 1220 prebivalcev, 38,36 km²

Sv. Gregor: 299 hiš, 1670 prebivalcev, 29,85 km²

Turjak: 303 hiš, 1611 prebivalcev, 26,82 km²

Videm 304 hiš, 1627 prebivalcev, 38,52 km²

ŽUPANSTVO IN OBČINSKI ZASTOP V VELIKIH LAŠČAH

Leta **1890** je bil na volitvah v občinski odbor za velikolaškega župana izvoljen Matija Hočevar, poštni mojster, gostilničar, lesni trgovec, veleposestnik. Odborniki so postali: nadučitelj Josip Pavčič, zdravnik Ljudevit Zalokar (Salloker), in kmet Ignacij Virant.

1907:

Župan: Matija Hočevar, posestnik in poštar v Velikih Laščah

Svetovalci:

Ivan Pucelj, mesar in posestnik v Velikih Laščah

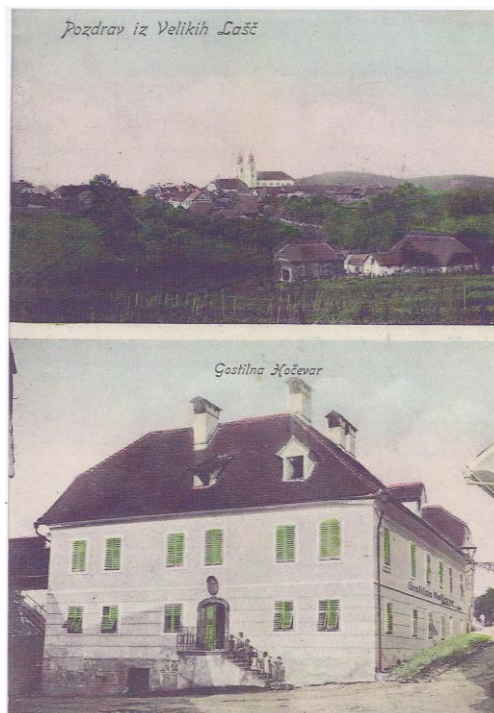
Ferdinand Doganotz, »kupec« (trgovec) v Velikih Laščah

Anton Debeljak, krčmar, Spodnje Retje

Matija Hočevar - Matetovec (1840–1910), po domače tudi Anžetov, je bil poštni mojster. Pošto, ki so jo poštarji vozili z železniške postaje naprej v Rob, na Bloke in v Turjak, je v zakup dobil za poštnim mojstrom Tekavcem iz Ribnice. Za preprego konj je sezidal velik hlev in shrambo za poštno vozove (poznejši Sokolski dom). Poštni prostori so bili v mali stavbi za današnjo Modičevo hišo, ki jo je kupil od erarja za oddajo stanovanj. Na hiši je bil napis Hotel zur Post – Hotel pri pošti. Hkrati je bil gostilničar, in sicer je gostilno odprl v nekdanji hiši učitelja Janeza Juvanca. Hiša je postala njegova na podlagi preužitne pogodbe.

Bil je trikrat poročen, vsakič tako, da si je dvignil ugled in premoženje. Prva žena je bila hči vinskega trgovca Ivanetiča iz Rašice, vendar je kmalu umrla. Potem se je poročil s hčerjo graščinskega oskrbnika Gödererja iz Ortneka. Nato pa se je poročil z vdovo Ano Gruden - Žuškovo iz Cereje, ki je imela gostilno pri Sv. Trojici. V vseh zakonih se je rodilo deset otrok, katere je vse dobro preskrbel.

Umrli je leta 1910 zaradi kapi. Po prvi svetovni vojni je Hočevarjem prinašala ogromno dobička lesna trgovina z Italijo. Ko pa je konec dvajsetih let nastopila kriza, je Matijev naslednik France (tudi on laški župan) leta 1939 prodal hišo na št. 28 (sedaj gostilna Pri Roku) in posest Francetu Andolšku s Karlovice in se preselil v Ljubljano (gostilničar pri Figovcu). Pošta je bila medtem podržavljena.

Stara sodnija in zadaj gostilna Matije Hočevarja (razglednica last Tanje Debeljak, hrani zavod Parnas).

1907:

Vojvodina Kranjska: Gorenjska, Dolenjska in Notranjska. Obsegala je 11 okrajnih glavarstev in deželno stolno mesto Ljubljana s samostojno upravo, 31 sodno-davčnih okrajev in 359 občin, 11 mest, 22 trgov (Velike Lašče tu še niso trg), 3335 vasi in selišč ter po zadnjem štetju 87386 prebivalcev.

Ostali župani in županstva v sodno-davčnem okraju Velike Lašče v letu 1907

Lužarji: Josip Gruden
Rob: Ivan Bregar
Turjak. Jakob Mustar
Sv. Gregor: Matevž Oblak
Videm: Jakob Prelesnik

POMEMBNI DOGODKI

1813: bitka med avstrijsko in francosko vojsko med Sv. Rokom in Velikimi Laščami –
»Zajčji lov«

1857: velik požar v Laščah. Zgorelo je 44 hiš in 80 gospodarskih poslopij, stara šola in župnišče.

1857: sezidana nova cerkev

1893: odprtje kočevske železnice

1889: odkritje Levstikovega spomenik

5. VELIKE LAŠČE SO POSTALE TRG

Velike Lašče, zal. Franc Kunc, ponatis iz leta 1930, poslana 1931.

5.1. Kako so Velike Lašče leta 1913 dobile trške pravice?

TRG TURJAK

Trgi so najpogosteje nastajali in cveteli ob vznožju grajskih hribov, kamor so se trgovci in krošnjari nastanili (nastanek), naselili (naselje) in kjer so trgovali (trg). Za svojo obrambo in zaščito pred roparji so v zameno za primerno odkupnino zaprosili svojega grajskega gospoda.

Podobno je nastal tudi trg Turjak, ki je pridobil trške pravice z grbom (rodbinskim) že pred letom 1574.

Že v srednjem veku je bilo v Turjaku znamenito tržišče. Prodajali so različne železne izdelke iz livarn v Ponikvah in na Dvoru. Ob Rašici – Fužinščici so bili številni mlini in kovačnice ter plavži. V Turjak so prihajali trgovci in zamenjevali razno blago (žito, platno, sukno) za železno orodje.

V obdobju nastanka trga Velike Lašče je imel Turjak dva letna živinska sejma, 12. marca in 30. novembra.

ŽUPANSTVO IN OBČINSKI ZASTOP V VELIKIH LAŠČAH LETA 1913

Župan: Josip Virant iz Rašice

Občinska svetovalca: Ferdo Doganotz (Doganec) in Jakob Serpan

Občinska odbornika: Franc Glavan in Ivan Hočevnar

Na seji občinskega odbora dne **26. januarja 1913** so krajanji podprli župana Josipa Viranta iz Rašice za doseg trških pravic vasi Velike Lašče.

<p style="text-align: right;">Kopije</p> <p style="text-align: center;">Lopice</p> <p style="text-align: right;">39</p> <p>1. svoj oči: odbora, dne 26. januarja 1913</p> <p style="text-align: center;">Dnevni red:</p> <p>2) Predlog glede proglašenja vasi Velike Lašče za trg.</p> <p style="text-align: center;">Predloženi:</p> <p style="text-align: center;">Predloženi:</p> <p>Predlog župana hlevi je vseprisrčno zagnan, da se vas Vel. Lašče proglaši za trg, in opomni z g. županom na pravico, da se z vsled glasovanja v tej zadevi, da sta si dva pričujoča gg. odbornika odtegnila glasovanja soglasno sklene, da se naprosi g. župana da stori v tej zadevi vse potrebno, v dosego te njegove prošnje.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Tom Hočevar l. r.</td> <td>Jak. Ramovš l. r.</td> </tr> <tr> <td>Anton Žužek l. r.</td> <td>Fr. Ivanc l. r.</td> </tr> <tr> <td>Jos. Hartman l. r.</td> <td>Jos. Virant l. r.</td> </tr> <tr> <td>Jak. Srpan l. r.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Jak. Ramovš (župnik)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Fr. Ivanc</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Anton Žužek</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ferdo Doganec (trgovec)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Jos. Virant (župan)</td> <td></td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Ta dnevni red je bil sprejet s strani župana in odbora.</p> <p style="text-align: center;">Podpisani: Josip Virant, Franc Glavan, Ivan Hočevar</p> <p style="text-align: center;">Občinski svetovalec Jakob Srpan</p>	Tom Hočevar l. r.	Jak. Ramovš l. r.	Anton Žužek l. r.	Fr. Ivanc l. r.	Jos. Hartman l. r.	Jos. Virant l. r.	Jak. Srpan l. r.		Jak. Ramovš (župnik)		Fr. Ivanc		Anton Žužek		Ferdo Doganec (trgovec)		Jos. Virant (župan)		<p>Dnevni red.</p> <p>Predlog glede proglašenja vasi Velike Lašče v trg</p> <p>Predlog g. župana kateri je svoječasno zaprosil da se vas Velike Lašče proglaši za trg, se vzame z zadovoljstvom na znanje in se vsled glasovanja v tej zadevi, ker sta se dva pričujoča gg. odbornika odtegnila glasovanja soglasno sklene, da se naprosi g. župana da stori v tej zadevi vse potrebno, v dosego te njegove prošnje.</p> <p>Ivan Hočevar l. r.</p> <p>Anton Debeljak l. r.</p> <p>Franc Glavan</p> <p>Ivan Tomšič</p> <p>Jos. Hartman</p> <p>Jak. Srpan</p> <p>Jak. Ramovš (župnik)</p> <p>Fr. Ivanc</p> <p>Anton Žužek</p> <p>Ferdo Doganec (trgovec)</p> <p>Jos. Virant (župan)</p> <p>Podpisani župan Josip Virant, občinska odbornika Franc Glavan in Ivan Hočevar, občinski svetovalec Jakob Srpan</p>
Tom Hočevar l. r.	Jak. Ramovš l. r.																		
Anton Žužek l. r.	Fr. Ivanc l. r.																		
Jos. Hartman l. r.	Jos. Virant l. r.																		
Jak. Srpan l. r.																			
Jak. Ramovš (župnik)																			
Fr. Ivanc																			
Anton Žužek																			
Ferdo Doganec (trgovec)																			
Jos. Virant (župan)																			

Svojo pobudo s temeljnimi obrazložitvami, zakaj naj se kraj povzdigne v trg so odposlali na Dunaj, na notranje ministrstvo Avstro-Ogrske monarhije v Kabinettskanzlei (v kabinet ministra).

Jahr 1913

K. k. Ministerium des Innern.

Protokoll Nr. 11178/1913 (II. Exped.) Vorakten: ⁴⁷⁰⁵⁶ ~~4756/12~~ ⁷⁹¹² Departement Nr. 18

Datum: 14. Mai 1913, Z. 1144 Sim: 16170/12
 Präs.: 14. " 1254/12
 Eingelangt von 4094/12
 40806/11
 18473/11

Kabinettskanzlei Anhängig: { bei den Unterbehörden seit 191
 in Ministerium des Innern seit 191

Nachzahl: _____

Gegenstandsbezeichnung:
 Ortschaft Grosslaschitz;
 Erhebung zum Markte.

7032
2-1

z. Z. vom 191

Mitzulöschten Z. Zur Einsicht:*)

Odločitev notranjega ministrstva je nato potrdilo še Njegovo veličanstvo.

W i e n, am 31. Mai 1913.

11.178.

Ortschaft Grosslaschitz;
 Erhebung zum Markte.

z. Zl. 7032 vom 22. März 1913.

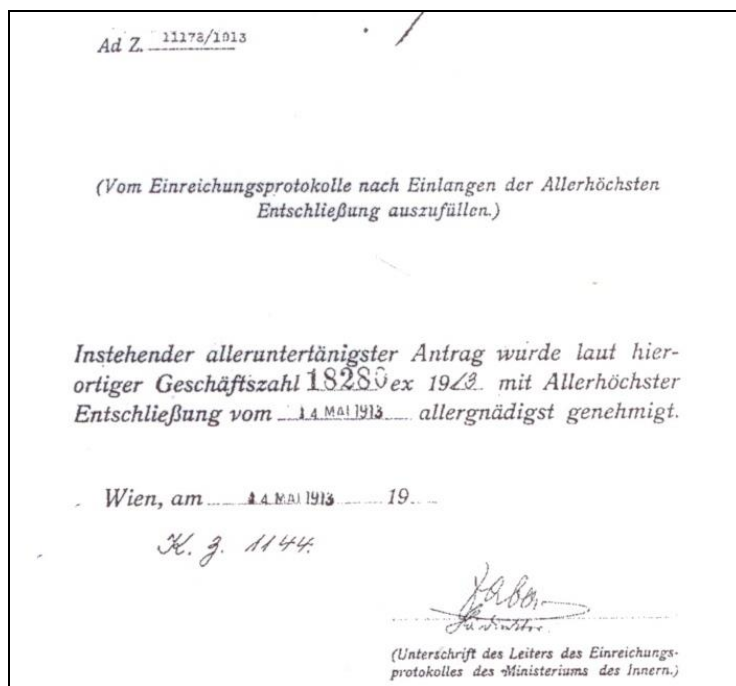
Beilg.

959

Seine k. und k. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschliessung vom 14. Mai 1913 die im politischen Bezirke Gottschee gelegene Ortschaft Grosslaschitz allergnädigst zum Markte zu erheben geruht.

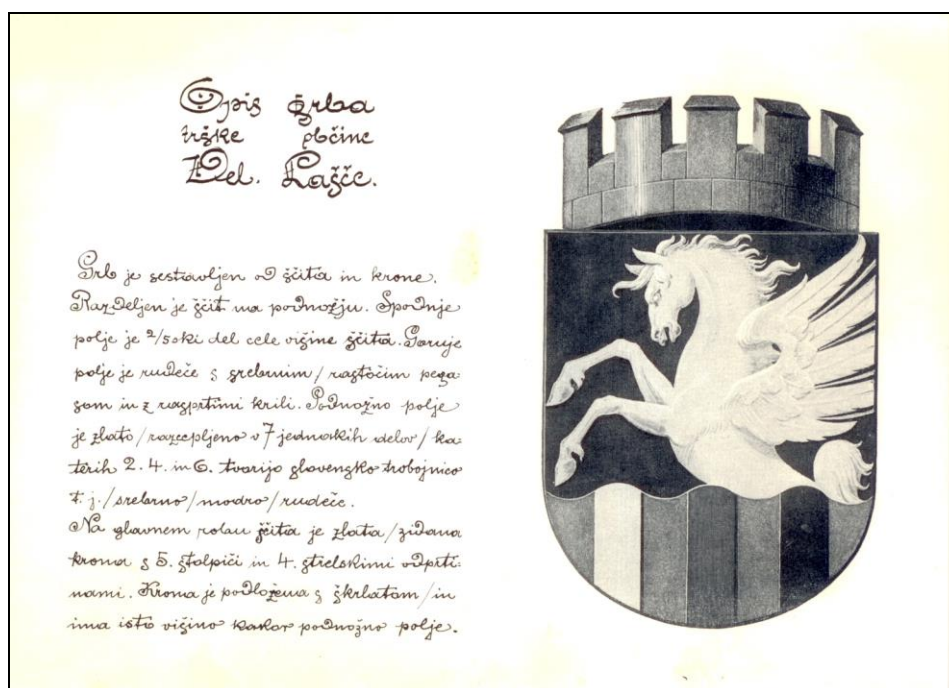
IZROČITVENI PROTOKOL

14. maja 1913 je njegova Visokost in Veličanstvo Franc Jožef, »Kaiser und König« Avstro-Ogrske, z najvišjim sklepom imenoval in podelil pravico trga kraju Velike Lašče. To imenovanje je zapisano v protokolu dunajskega kanclerja, v prepisu pa ga lahko vidimo v Deželnem zakoniku iz leta 1915 (nekdanji Uradni list Avstro-Ogrske). Istočasno so bile pravice podeljene še 37 stanovsko povišanim krajem (pod zaporedno številko 24 na str. 433 v poglavju III. K Erhebung von Ortschaften zu Städten oder Märkten).

Velikim Laščam so bile dodeljene navadne trške pravice na poseben način. V zakoniku Avstro-Ogrske monarhije so zapisani pogoji za pridobitev trških in mestnih pravic, med drugim tudi število prebivalcev v nekem okrožju. In ravno število prebivalcev v velikolaškem okrožju je preseгло tako mejo, da je bilo nujno ustanoviti sodno okrožje in s tem vsem spremljajočim institucijam zagotoviti svoj sedež vsaj v trgu, če že ne v mestu.

O uporabi grba že v pisni prošnji, ki je bila posredovana na Okrajno glavarstvo Kočevje, ni bilo govora. Kot so ugotavljali, na kaj takšnega ni nakazoval niti občinski žig. Zato so bile trške pravice Velikim Laščam podeljene brez grba. Grb Velikih Lašč je dal napraviti Ivan Pucelj kasneje, sicer še pred 1. sv. vojno. Izdelal ga je Svitoslav Peruzzi.

(Vir: 500 let Lašč, 1970)

Po naročilu Krajevne skupnosti Velike Lašče je grb izdelal leta 1979 Jože Zidar. Sedaj slika visi v prostorih Občine Velike Lašče.

Jože Zidar predaja velikolaški grb predsedniku sveta KS Velike Lašče Alojzu Riglerju v kulturnem domu ob proslavi praznika dela leta 1979.

(foto: Niko Samsa)

5.2. VELIKE LAŠČE V ČASU PODELITVE TRŠKIH PRAVIC

Velike Lašče, čas med obema vojnama, lastnik Robert Hren, Velike Lašče.

LETO 1912

Velike Lašče še vedno spadajo v okvir Cesarsko kraljevega (c. kr.) glavarstva Kočevje. V kraju je bil c. kr. depozitni davčni in sodni urad ter sedež notariata.

Davčni urad: naddavkar Josip Vardjan, uradnika Peter Vouk in Ivan (Johan) Stare.

C. kr. okrajno sodišče Velike Lašče:

sodni predstojnik Alojzij Kessler, deželni sodni svetnik,

sodnik Anton Kajfež,

državni pravdni funkcionar Matevž (Matthäus) Vesel, c. kr. orož. mojster,

nižji pisarniški uradnik, oficiant Rud. Sorglechner,

pisar Johann (Ivan) Rozman,

sodni slugi Johann (Ivan) Žnideršič in Franz Kondrič.

Notariat: notar Josip Smodej.

Kot je bilo zapisano v prilogi poročila Okrajnega glavarstva Kočevje z dne 22. marca 1913, so bile Velike Lašče naselje (kraj), v katerem se je nahajalo okrožno sodišče, davčna uprava, župnijski urad, žandarmerijska postaja, železniška postaja in petrazredna ljudska (osnovna) šola, ki pa je imela sicer še zelo podeželski značaj.

V velikolaški ljudski šoli, ki je spadala v Šolski okraj Kočevje, so poučevali Fran Stefančič, Ana Somrak, Konrad Fink, Leopoldina Garbajs, Ana Fink - Šufraj in Stanislava Zupanec.

Okrožni zdravnik, Fran Raznožnik, dr., je imel tudi hišno lekarno.

Delovali sta Hranilnica in posojilnica, registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Velikih Laščah in Posojilnica za sodni okraj velikolaški in okolico, registrirana zadruga z neomejeno odgovornostjo.

V kraju sta bila pošta (poštarica Marija Jenčič) in brzojavni urad.

Kot piše velikolaška kronistka Justina Jagodič, je živahen promet na novih cestah od Ribnice do Ljubljane, na Bloke in v Suho Krajino Laščam prinesel blagostanje. Življenje v izrazito kmečkem naselju je bilo zelo razgibano.

Letno se je v Laščah vršilo šest letnih in živinskih sejmov, ki so bili obiskani tudi iz drugih dežel. Adresarji iz let 1912 in 1914 jih omenjata sicer le pet. Vršili so se v ponedeljek ob Sv. Matiji, v četrtek ob Binkošti, 21. junija, 9. septembra in 6. novembra.

Leta 1913 je bila v Laščah ustanovljena Živinorejska zadruga Velike Lašče. Tega leta so bili iz Švice uvoženi plemenski biki in telice. Po prvi svetovni vojni je zadruga zelo hitro napredovala in Velike Lašče so postale pomembno živinorejsko središče.

Veliko je bilo gostiln, med njimi sta dve celo navedeni v Adresarju za Kranjsko iz leta 1912 pod kategorijo »Hoteli in prenočevanje«. V njih naj bi v letu poprej prenočilo kar 550 »tujcev«. Dve sobi sta bili na voljo v gostilni Frana Grebenc in dve v gostilni Matije Hočvarja.

Na Cereji je delovala tovarna stolov Matije Jelenca.

Velike Lašče, Restavracija Grebenc, dopisnica, zal. Fr. Grebenc, poslana 1902, hrani NUK.

Velike Lašče, Gostilna pri pošti, zal. Vittorio Stein, Trst, 1917, hrani NUK.

Že pred prvo svetovno vojno je bilo društveno življenje zelo bogato:

Rob: Katoliško slovensko izobraževalno društvo, podružnica osrednjega čebelarskega društva, podružnica Slovenske Straže,

Turjak: Podružnica družbe sv. Cirila in Metoda za Turjak in okolico,

Sv. Gregor: Prostovoljna požarna bramba, katoliško slovensko izobraževalno društvo,

Velike Lašče: Prostovoljna požarna bramba, Podružnica sv. Cirila in Metoda, Katoliško slovensko izobraževalno društvo, Društvo za otroško varstvo in mladinsko skrb.

1914

Davčni urad: naddavkar Josip Vardjan, uradnika Peter Vouk in Ivan (Johan) Stare Pomožni sluga Johann Marolt.

Jereb Franz, Steuereretutor

C. kr. okrajno sodišče Velike Lašče:

sodni predstojnik dr. Milan Geršak, deželni sodni svetnik,
sodnik dr. Poznič,

državni pravdni funkcionar Matevž (Matthäus) Vesel , c. kr. orož. mojster,

nižji pisarniški uradnik, oficiant Rud. Sorglechner,

pisar Johann Rozman,

sodni slugi Johann (Ivan) Žnideršič in Kondrič Franz.

Notariat: notar Josip Smodej.

Okrožni zdravnik: Fran Raznožnik, dr. (tudi hišna lekarna).

Delovali sta Hranilnica in posojilnica, registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Velikih Laščah in Posojilnica za sodni okraj velikolaški in okolico, registrirana zadruga z neomejeno odgovornostjo.

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA V VELIKIH LAŠČAH

1874: 55 hiš in 361 prebivalcev

1884: 67 hiš in 430 prebivalcev

1890: 75 hiš in 466 prebivalcev

1900: 73 hiš in 536 prebivalcev

1913: 91 hiš in 582 prebivalcev

1919: 91 hiš in 579 prebivalcev

1985: 138 hiš in 533 prebivalcev

2000: 205 hiš in 630 prebivalcev

2002: 639 prebivalcev

2005: 694 prebivalcev

2012: 198 hiš in 735 prebivalcev

6. MED OBEMA VOJNAMA

Velike Lašče, 1932, last. Niko Samsa.

Velike Lašče, 1932, last. Niko Samsa.

Zgornja politično-upravna in sodna razdelitev je ostala v veljavi do konca prve svetovne vojne. V obdobju med obema vojnama je imela velikolaška občina največji obseg – obsegala je vso velikolaško pokrajino. Spadala je v kočevski srez Dravske banovine. Ta je po izvršeni komasaciji občin leta 1933 obsegal 14 občin, v letu 1935 pa:

- v sodnem okraju Kočevje 6 občin: Fara, Osilnica, Kočevje, Mozelj, Koprivnik in Kočevska Reka,
- v sodnem okraju Ribnica 5 občin: Ribnica, Dolenja vas, Draga, Loški potok in Sodražica in
- v sodnem okraju Velike Lašče le dve občini: **Velike Lašče in Videm - Dobrepolje.**

Današnja občinska stavba, štirideseta leta 20. stoletja, hrani Niko Samsa

LETO 1923

Velike Lašče so del Glavarstva Kočevje.

Davčni urad Velike Lašče je del Davčnega krajnega oblastva Kočevje.

Hranilnica in posojilnica v Velikih Laščah.

ZADRUGE: Kmetijsko društvo v Velikih Laščah, Lesna zadruga v Velikih Laščah, Živinorejska zadruga.

GASILSKO DRUŠTVO: Jugoslovanska gasilska zveza Ljubljana, podružnica Velike Lašče,

Kmetijsko društvo Velike Lašče,

Sokolsko društvo Velike Lašče, Orlovska podružnica v Velikih Laščah.

INDUSTRIJA, TRGOVINA IN OBRT

BABICE

Dvorska vas: Marija Prijatelj

BRANJARIIJA

Dvorska vas: Jožef Marolt

Turjak: Jera Ahec, Anton Lovrin

Velike Lašče: Josip Garvas

ČEVLJARJI:

Turjak: Franc Jeršin

Velike Lašče: Franc Gradišar.

GOSTILNE

Dvorska vas: Franc Ivanc

Ortnek: Antonija Cvar in Anton Pucelj

Podhojni Hrib: Janez Ušnik

Podstrmec: Andrej Krašovec

Rašica: Ivan Grebenc, Franc Vidmar, Alojzij Žužek

Rob: Ivan Bregar, Franja Jakše, Anton Peterlin, Marija Peterlin

Male Lašče: Mramor Uršula, Levstik Franc

Turjak: Jera Ahec, Josip Kožar, Anton Lovrih

Velike Lašče (10): Franc Grabnar, Marija Gradišar, Mirko Guštin, Josip Hartman, Ana Hočevar, Alojzij

Hočevar, Janez Hočevar, Štefan Ivančič, Alojzij Koprivc, Ivan Pucelj

KOVAČI:

Adamovo: Josip Škulj

Male Lašče: Alojzij Pucihar

Turjak: Anton Šušteršič

KROJAČI:

Male Lašče: Miha Pavič,

Rašica: Anton Šporar

LESNA INDRUSTRIJA:

Rašica: Ivan Andoljšek, Matija Tomažin, Nande Doganc

LESNA TRGOVINA:

Ivan Hočevar
Nande Doganc
MEDIČARSTVO:
Dvorska vas: Marija Turšič
MESARJI:
Turjak: Josip Blatnik
MEŠANO BLAGO:
Rob: A. Peterlin, ml.
Velike Lašče: Ferdinand Doganoc, Jožef Hartman, Marija Hočevar, Marija Pirkovič, Ivan Ramovš
MIZARSTVO:
Male Lašče: Anton Krese, Josip Stempfl
Rašica: Alojzij Žužek
MLINI:
Breg: Franc Rigler
Brlog: Gregor Debevc, Ivan Ogrinc, M. Žnidaršič
Četež pri Turjaku: Franc Zabukovec
Greben: Marija Levstik
Grič: Alojzij Škulj
Podbreg: Franc Pečnik
Rašica: Anton Mustar, Jožef Pečnik, Josip Zadnik
NOTARJI:
Velike Lašče: Stevo Link
ZDRAVNIKI:
Franc Raznožnik, dr.
ZOBOTREBCI:
Rašica, Ivan Andolšek, Matija Tomažin
Rob: A. Peterlin, ml.

V ljubljanski pokrajini, 3. 5. 1941 priključeni h Kraljevini Italiji, je bilo 5 okrajnih glavarstev z italijanskimi fašističnimi glavarji. Po kapitulaciji Italije so skoraj v celi pokrajini zagospodarili partizani in ljubljanska pokrajina je od 10. 9. 1943 dalje spadala v okupatorjevo operacijsko cono "Jadransko primorje". Sledila je obnova okrajnih glavarstev Novo mesto, Črnomelj in Kočevje. Okrajni glavarstvi Novo mesto in Kočevje sta, v sicer omejenem obsegu, uradovali do konca vojne.

7. OD LJUBLJANSKE PRIMESTNE OBČINE DO DANAŠNJE OBČINE VELIKE LAŠČE

Foto: Srečo Knafelc, Arhiv Občine Velike Lašče, 2006.

Leta 1959 je bila velikolaška občina priključena Občini Ljubljana - Rudnik, ki je obsegala **tri krajevne skupnosti: Velike Lašče, Turjak in Rob** (Turjak in Rob sta bili že prej občini). Naslednje leto so se formirale velike ljubljanske občine in Velike Lašče so od leta 1960 spadale pod občino Ljubljana Vič - Rudnik.

DVODOMNI SISTEM: predsednik skupščine občine (predhodnik današnjega župana) in predsednik sveta.

Zadnja predsednika v KS Velike Lašče sta bila:

- predsednik skupščine Manfred Deterding (1990–1995)
- predsednik sveta Alojz Dolšina (1990– 1994) in Anton Žužek (1994-1995)

KS TURJAK

- predsednik skupščine Anton Mohorič (1990–1995)
- predsednik sveta Milan Zelnik (1990– 1995)

KS ROB

- predsednik skupščine Andrej Zabukovec (1990-1995)
- predsednik sveta Janez Škrabec (1990–1995)

Ker leta 1994 nova občina še ni bila formirana, se jim je mandat podaljshal. Krajevne skupnosti so formalno obstajale do sprejetja Statuta občine leta 1999, ki pa jih ni več predvideval.

7.1. OBČINA VELIKE LAŠČE

Zakon o lokalni samoupravi v novi samostojni državi Sloveniji je v letu 1995 ponovno oblikoval občino Velike Lašče, tokrat z nekoliko manjšo površino, kot je velikolaška dežela.

Velikolaška občina v prostoru meri 103 km² in obsega kar 88 naselij, v katerih živi 4305 prebivalcev (podatek z dne 21. 1. 2013). Obsega 8 zemljiških enot: k.o. Turjak, Osolnik, Krvava Peč, Selo pri Robu, Ulaka, Velike Lašče, Lužarji in Dvorska vas.

Ljudje so se na referendumu odločili proti občini (zaradi strahu), potem pa je bil 21. 12. 1993 sprejet Zakon o lokalni samoupravi, ki je ustanovil občine. Prve volitve v organe občin kot temeljne enote lokalne samouprave so bile 4. decembra 1994.

Župani	Podžupani
MILAN TEKAVEC (1994–1998)	Pavlina Rigler (1995–1996)
Predsednik občinskega sveta: Peter Indihar	Tatjana Devjak (1997–1998)
ANTON ZAKRAJŠEK	
(1998–2002)	Tatjana Devjak
(2002–2006)	(1998–2002)
(2006–2010)	(2006–2010)
(2010 →)	(2010 →)

7.1.1. OBČINSKI SIMBOLI

18. februarja 1998 je Občinski svet Občine Velike Lašče sprejel odlok o določitvi 8. junija (rojstni dan Primoža Trubarja) za občinski praznik. Na ta dan Občina Velike Lašče praznuje tudi »dan knjige in kulture«.

GRB OBČINE VELIKE LAŠČE

Občina Velike Lašče leta 2000 dobi pravi občinski grb, narejen po heraldičnih zakonitostih. Grb občine Velike Lašče je upodobljen na ščitu poznogotskega stila, sanitske oblike; zlati cinasti rez s petimi cinami deli ščit v modro in zeleno polje. V prvem polju je odprta nepopisana knjiga v spremljavi z dvema gosjima peresoma v črnilih, v drugem polju je zlaturov bik s črnim okrasjem. Zlat trak, ki ga nosi ščit na svojih zunanjih robovih, lahko služi le kot grbovni okras.

ZASTAVA OBČINE VELIKE LAŠČE

Zastava Občine Velike Lašče je modre in bele barve z glavnim atributom, belo odprto knjigo, v srednjem modrem polju zastavine rute.

Modro-bela zastava je krojena v razmerju višine »V« proti dolžini »L« ena proti dve celi in pet desetin, oziroma »V« : »L« = 1 : 2,5. Zastavina ruta je modra z dvema vertikalno postavljenima belima poljema, od katerih prvo belo polje pokriva drugo šestino zastavine rute, drugo belo polje pa pokriva peto šestino iste rute; sredino srednjega, kvadratnega polja krasi glavni atribut iz občinskega grba, bela odprta nepopisana knjiga, spremljana z desne in leve s po enim gosjim peresom, zataknenim v črnilih; širina celotnega atributa ne sme biti manjša od 70 % modrega polja in ne sme presegati 80 % širine istega polja.

POMEBNI DOGODKI

1931: 100. obletnica Levstikovega rojstva – pritrjena plaketa na Levstikov spomenik

1951: obnovljena stavba današnjega Levstikovega doma

1963: asfaltirana glavna cesta Škofljica–Kočevje

1967: zgrajena nova OŠ Primoža Trubarja

1970: praznovanje 500. obletnice Velikih Lašč

1981: praznovanje 150. obletnice rojstva Frana Levstika

1986: obnovljena Trubarjeva domačija

2008: Trubarjevo leto

8. VIRI IN LITERATURA

- 500 let Lašč, Velike Lašče, 1970.
- Janez Debeljak, Popotovanje k Levstiku, Založba Obzorja, Maribor, 1986.
- Janez Debeljak, Trubarjeva Rašica nekdanj in danes, Založba Obzorja, Maribor, 1986.
- Manfred Deterding, Kako so Velike Lašče daljnega leta 1913 dobile trške pravice, Trobla 3/2000.
- Justina Jagodič, Pojdimo pred Levstikov spomenik, v: Krpanove novice, str. 4-6.
- Marija Oblak, Koslerjevi v prostoru in času, Osnovna šola Primoža Trubarja, Velike Lašče, 1995.
- Ivanka Peterlin, Pripoved učiteljice Karle, v: Trobla, Velike Lašče, 1998, str. 3–6.
- Božo Repe, Naša doba, Orisa zgodovine 20. stoletja, DZS, Ljubljana, 1997.
- Anton Skubic, Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine, Editioral Baraga S.R.L., Buenos Aires, 1976.
- Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787. Zv. 2, Sekcije 189–191, 201–205, 212–216, 219, 220 [Kartografsko gradivo] : Karte = Josephinische Landesaufnahme 1763–1787 für das Gebiet der Republik Slowenien. Bd. 2, Sectionen 189–191, 201–205, 212–216, 219, 220 : Karten / vodja projekta, toponimija sekcij, indeks, redakcija Vincenc Rajšp ... [et al.], ZRC SAZU, Arhiv RS, Ljubljana, 1996.
- Ivan Stopar, Grajske stavbe v osrednji Sloveniji: II. Dolenjska. knj. 4: Med Igom, Ribnico in Kočevjem, Viharnik, Ljubljana, 2003.
- Janez Vajkard Valvasor, Slava vojvodine Kranjske, izbral, prevedel in razložil Mirko Rupel, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1977.
- Velike Lašče (zbornik), Velike Lašče, 1986.

Arhivski viri:

- Arhiv RS – dokumenti o podelitvi trških pravic.

Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL):

- Specialni repertorij krajev na Kranjskem, na novo predelan po rezultatih popisa prebivalstva dne 31. decembra 1890, C. kr. Centralna statistična komisija Dunaj, 1894.

- Leksikon občin za Kranjsko, izdelan po rezultatih popisa ljudstva 31. decembra 1900, C. kr. Centralna statistična komisija, zal. c. kr. Dvor. in državna tiskarna, Dunaj, 1906.
- Gemeindelexikon von Krain, po rezultatih popisa prebivalstva 31. 12. 1900, C. kr. Centralna statistična komisija, zal. c. kr. Dvor. in državna tiskarna, isti založnik kot zgoraj, Dunaj, 1905.
- Hribarjev najnovejši Splošni naslovník uradov, društev, tvrdk in zasebnikov deželnega stolnega mesta Ljubljane ter vojvodine Kranjske, Ljubljana, 1907.
- Deutscher Kalender für Krain und das Külturland aud das Jahr 1909, Kleinmayr und Bamberg.
- Deutscher Kalender für Krain und das Küstenland aud das Jahr 1912, Kleinmayr und Fed. Bamberg.
- Adresar za Slovenijo leta 1923, Drago Beseljak in drugi, Ljubljana.
- Adresar mesta in oklice Ljubljane, Adana, založniška in propagandna družba, Ljubljana, 1928.
- Podrobnejši seznam industrije, trgovine in obrti v Dravski banovini Kraljevine Jugoslavije II, Uredništvo Adresarja in drugih strokovnih knjig za Dravsko banovino, Ivan Trelc, Domžale, Ljubljana, 1933.
- Deutscher kalender für Krain und das Kültenland auf das Jahr 1914, Ljubljana.

Slikovno gradivo:

- fototeka Zgodovinskega arhiva Ljubljana
- fototeka NUK-a
- zasebne zbirke Tanje Debeljak, Manfreda Deterdinga, Jožeta Gačnika, Nike Samsa.

KAZALO

1. (OGLEJSKI) PATRIARHI IN STIŠKI MENIHI	str. 3
2. MED TURJAKOM IN RIBNICI.....	str. 5
3. VLADAVINA MARIJE TEREZIJE IN JOŽEFA II.....	str. 7
4. POD FRANCOZI.....	str. 8
5. VELIKE LAŠČE SO POSTALE TRG	str. 14
5.1. Kako so Velike Lašče leta 1913 dobile trške pravice?.....	str. 14
5.2. Velike Lašče v času podelitve trških pravic.....	str. 19
6. MED OBEMA VOJNAMA.....	str. 22
7. OD LJUBLJANSKE PRIMESTNE OBČINE DO DANAŠNJE OBČINE VELIKE LAŠČE.....	str. 25
7.1. OBČINA VELIKE LAŠČE.....	str. 25
7.2. OBČINSKI SIMBOLI.....	str. 26
8. VIRI IN LITERATURA.....	str. 27

VELIKE LAŠČE – VILLA LASIS JE TRG POSTALA

100. obletnica podelitve trških pravic

Avtorica: Barbara Pečnik, prof. zgod. in univ. dipl. soc. kulture

Sodelovanje pri pripravi vsebine: Manfred Deterding

Publikacija je nastala ob 100. obletnici podelitve trških pravic Velikim Laščam. Vsebinsko se navezuje na panojsko razstavo, ki je bila odprta v prostorih Občine Velike Lašče 14. maja 2013. Predstavlja pomembnejše mejnike v zgodovinskem razvoju Velikih Laščah od prve omembe Velikih Lašč do podelitve trških pravic in do nastanka današnje Občine Velike Lašče.

Prevodi arhivskih dokumentov: Senta Tehovnik Kolar

Lektoriranje: Alenka Vasić

Oblikovanje: Špela Andolšek, ma3ca.

Izdal: Javni zavod Trubarjevi kraji

Razstavo je naročila in finančno podprla Občina Velike Lašče

Velike Lašče, 2013